

BARKODI

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
 MINISTRIA E ARSIMIT
 DHE SPORTIT
 AGJENCIA KOMBËTARE E PROVIMEVE

PROVIMI I MATURËS SHTETËRORE 2015

I DETYRUAR

VARIANTI A

E premte, 29 maj 2015

Ora 10.00

Lënda: Gjuhë shqipe dhe Letërsi

Gjimnazi, gjimnazi gjuhësor, seksionet dygjuhëshe, pedagogjike

Udhëzime për nxënësin

Testi në total ka **25 pyetje**: 13 pyetje me zgjedhje (alternativa) dhe 12 pyetje me zhvillim.

Testi është i ndarë në dy pjesë: joletrare dhe letrare.

Në të dy pjesët ka pyetje me **zgjedhje** dhe me **zhvillim**. Në pyetjet me zgjedhje rrethoni **vetëm** shkronjën përbri përgjigjes së saktë, ndërsa për pyetjet me zhvillim është dhënë hapësira e nevojshme për të shkruar përgjigjen.

Koha për zhvillimin e pyetjeve të testit është **2 orë e 30 minuta**.

Pikët për secilën kërkesë janë dhënë përbri saj.

Për përdorim nga komisioni i vlerësimit

Kërkesa	1	2	3	4	5	6	7	8a	8b	9
Pikët										
Kërkesa	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Pikët										
Kërkesa	20	21a	21b	22	23	24	25a	25b	25c	25d
Pikët										

Totali i pikëve

KOMISIONI I VLERËSIMIT

1.....Anëtar

2. ....Anëtar

Liria e fjalës

Më lejoni ta filloj këtë forum, duke marrë në konsideratë dy këndvështrime të ndryshme, në lidhje me lirinë e fjalës. Diskutimi ynë ka marrë formë nga tensioni që shkaktojnë këto pikëpamje.

Këndvështrimi i parë: universiteti ynë duhet ta kufizojë lirinë e fjalës, pasi ne besojmë shumë se idetë kanë rëndësi. Fjalët përcjellin ide dhe idetë mund të jenë të rrezikshme. Ato mund të sjellin përçarje dhe të përmbysin situatën ekzistuese. Idetë mund të sjellin reagime negative, të mbartin urrejtje, të lëndojnë njerëzit dhe të shkaktojnë trauma të mëdha.

Idetë janë të fuqishme. Studentët janë në një fazë formuese të jetës së tyre, prandaj ata mund të mos i kuptojnë mirë disa ide dhe të manipulohen lehtësisht. Në rast se ju besoni në fuqinë e ideve, atëherë duhet të shikoni me kujdes se si ato shpallen në universitetin tonë. Më konkretisht, ne duhet të marrim në konsideratë faktin se një universitet i përkushtuar ndaj fjalës së lirë, në disa situata, mund të duket sikur mbështet një platformë që prodhon gënjeshtër, urrejtje, shtrembërime dhe gabime. Për pasojë, krijohet përshtypja sikur fjalimet ofenduese legjitimohen kur ndodhin në terrenin e një institucioni kërkimor ose kur shqiptohen nga pjesëtarët e tij.

Tani, le të marrim në konsideratë pikëpamjen e dytë se universiteti duhet t'i përkushtohet lirisë së fjalës. Universitetet janë ngritur mbi besimin e patundur që lejon lirinë dhe autonominë më të madhe intelektuale. Gjithashtu, universitetet përkrahin idenë se e vërteta arrihet vetëm me dialog. Kufizimi i dialogut, paraprakisht, tregon një mungesë besimi tek kapacitetet e individit për të zbuluar të vërtetën. Universiteti shërben si katalizatori i konfliktit dhe, sigurisht që do të ketë konflikte. Debati aktiv dhe diskutimi i ideve është në fakt shenja e një komuniteti të shëndetshëm intelektual.

Dy këndvështrime - të dyja të rëndësishme. Për të dyja mund të thuhet argumente shumë të mira.

Një nga çështjet më të rëndësishme, dhe njëherazi më e vështira për universitetin, është përcaktimi i asaj që mund të quhet *fjalim i përshtatshëm*. Ne e ndiejmë këtë tension si komunitet. Në universitetin tonë, vendimi ka qenë për të krijuar një sistem që mbështet forumet publike dhe shprehjen e lirë. Ne kemi zgjedhur të lejojmë një numër fjalimesh që kufizohen vetëm në rrethana të veçanta. Kjo ndodh sepse ne besojmë në tri gjëra: vlerën e kërkimit intelektual, integritetin e individëve dhe aftësinë e anëtarëve të këtij komuniteti universitar për të menduar në mënyrë racionale dhe për të punuar fort drejt së vërtetës. Ne nuk mundemi që njëkohësisht t'i përkushtohemi përparimit intelektual dhe, në të njëjtën kohë, të vendosim kufizime në atë që mendohet apo diskutohet.

Politika jonë e lirisë së fjalës ka nisur 14 vjet më parë. Ajo nuk i pengon fjalimet duke u bazuar në personin që i prezanton apo nisur nga përmbajtja e tyre dhe, as ka ngritur ndonjë mekanizëm përmes të cilit institucioni vendos se kush duhet të flasë dhe kush jo. Nuk jemi ne, ata që i miratojnë fjalimet që vijnë këtu. Kjo është diçka që dihet dhe është pranuar gjerësisht.

Në të njëjtën kohë, ne e dimë se fjala e lirë mund të shkaktojë dhimbje. Debati i hapur mund të jetë i vështirë dhe i papërshtatshëm. Në disa raste, edhe mund të abuzohet me besimin tonë.

Ka një element tragjik në çdo kërkim të së vërtetës. Nuk mund ta injorojmë dimensionin tragjik të jetës sonë. Por, sinqerisht, besojmë se duke lejuar një numër të madh diskutimesh, pavarësisht se disa mund të jenë jopopullore dhe disa shqetësuese, ne i shërbejmë zbulimit të së vërtetës.

1. Teksti i mësipërm klasifikohet si:

1 pikë

- A) argumentues,
- B) shpjegues,
- C) udhëzues,
- D) rrëfyes.

2. Cila nga alternativat e mëposhtme është **teza** e këtij fjalimi?

1 pikë

- A) Më lejoni ta filloj këtë forum, duke marrë në konsideratë dy këndvështrime të ndryshme, në lidhje me lirinë e fjalës.
- B) Më konkretisht, ne duhet të marrim në konsideratë faktin se një universitet i përkushtuar ndaj fjalës së lirë, në disa situata, mund të duket sikur mbështet një platformë që prodhon gënjeshtër, urrejtje, shtrembërime dhe gabime.
- C) Universitetet janë ngritur mbi besimin e patundur që lejon lirinë dhe autonominë më të madhe intelektuale.
- D) Ka një element tragjik në çdo kërkim të së vërtetës.

3. Në ç'përfundim arrin lexuesi duke lexuar fjalinë "Politika jonë e lirisë së fjalës ka nisur 14 vjet më parë"? **1 pikë**
- A) Ka pasur shumë folës jopopullorë në këtë universitet.
 B) Universiteti ka kufizuar për shumë vjet lirinë e fjalës dhe të shprehjes.
 C) Vetëm kohët e fundit universiteti i ka lejuar studentët të shprehen.
 D) Fjala e lirë ka qenë për një kohë të gjatë shqetësim në universitet.
4. Cilën nga fjalitë e mëposhtme mund të shtonte autori në paragrafin IV për të mbështetur më mirë argumentin e tij se "e vërteta arrihet me dialog"? **1 pikë**
- A) Duke marrë në konsideratë mendimet e të tjerëve, njeriu bëhet i vetëdijshëm mbi anët e forta dhe të dobëta të pikëpamjeve të tjetrit për çështje të caktuara.
 B) Mënyra më e mirë për të zbuluar se ç'besojnë të tjerët është duke i pyetur ata drejtpërdrejt për mendimet dhe shqetësimet e tyre.
 C) Megjithatë, e vërteta nuk ka qenë kurrë diçka, të cilën mund ta theksojmë me bindje të plotë.
 D) E vërteta, siç thonë ata, është një nga produktet më të vlefshme dhe më të rralla, që mund të gjendet në një botë si e jona.
5. Pse ky fjalim do të ishte më efektiv po ta dëgjonim se sa ta lexonim atë në internet? **1 pikë**
- A) Fjalimi do ta lejonte folësin të arrinte një audiencë shumë më të gjerë.
 B) Audiencia mund të provojë emocionet e fjalëve të shprehura.
 C) Studentët dhe stafi mund të largohen nëse nuk janë dakord me atë që thuhet.
 D) Mbështetësit e fjalës dhe të shprehjes së lirë mund të gëzojnë pamasë.
6. Lexoni paragrafin e mëposhtëm, shkruar nga një student i këtij universiteti. Si do ta përcaktoni *tonin* e fjalimit në krahasim me atë të këtij paragrafi?
Politika e universitetit është plotësisht e papërgjegjshme. Idetë e reja dhe të çmendura sjellin konflikte dhe konfuzion. Të gjithë duhet ta dinë këtë! Çfarë ndodh kur nxënësit fillojnë të mendojnë gjëra që janë të gabuara? **1 pikë**
- A) Toni i fjalimit është i përmbajtur; toni i paragrafit është i pakënaqur.
 B) Toni i fjalimit është i ftohtë; toni i paragrafit është sarkastik.
 C) Toni i fjalimit është emocional; toni i paragrafit është i mërzitshëm.
 D) Të dy tonet janë të njëjta.
7. Cili nga imazhet e mëposhtme do ta përforconte më mirë pikëpamjen e universitetit për lirinë e fjalës dhe të shprehjes? **1 pikë**
- A) Një folës që tallet nga auditori i universitetit.
 B) Një pedagog që gris posterat nga stenda e studentëve.
 C) Një grup studentësh që bërtasin në sallën e ngrënies.
 D) Një student që shpërndan fletushka në godinat studentore.

- 8.
- a) Pse autori mendon se duhet mbështetur fjala e lirë? Shkruani argumentin kryesor që ai përdor në gjykimin e tij. **2 pikë**
- _____
- _____
- _____
- b) Është ky një argument objektiv apo subjektiv? Pse? **2 pikë**
- _____
- _____
- _____
9. Interpretoni fjalinë “*Ka një element tragjik në çdo kërkim të së vërtetës*”. Çfarë të veçante fiton paragrafi përmbyllës në këtë kontekst? **3 pikë**
- _____
- _____
- _____
- _____
10. Gjeni në tekst dy mbiemra që cilësojnë idetë. **2 pikë**
- a. _____ b. _____
11. Identifikoni dy nga pasojat negative që sjell ushtrimi i lirisë së shprehjes në universitet, të prezantuara në kundërtëzë. **2 pikë**
- _____
- _____
12. Pse autori mendon se me besimin që mund t’u japim të tjerëve edhe mund të abuzohet? Argumentoni mendimin tuaj me ilustrime nga pjesa. **3 pikë**
- _____
- _____
- _____
- _____

Markez

Njëqind vjet vetmi

Duke i shtrënguar për dore të dy djemtë e vet që të mos i humbte mes asaj rrëmuje të tmerrshme, duke u përplasur pas marifetçinjve me dhëmbë floriri dhe pas magjistarësh të tjerë që shfaqeshin secili me nga gjashtë krahë të përdredhur dhe, duke iu marrë fryma nga përzjerja e erës së djersës me kundërmimin e vajrave aromatike që shpërndante turma, Hose Arkadio Buendia kërkonte gjithandëj, me sy të çakërritur si një i ndërkrjer, mikun e tij Melhiades, që ky t'ia zbulonte të fshehtat e pakufishme të atij spektakli të mrekullueshëm. Ai iu drejtua shumë arixinjve, por ata nuk ia kuptonin gjuhën. Më së fundi arriti tek sheshi, ku Melhiadesi e ngrinte zakonisht çadrën e vet, dhe aty gjeti një arixhi armen fjalëpakë, por që i foli spanjisht për t'i ofruar një lloj shurupi që të bënte të padukshëm. Ai sapo kishte zbrazur me fund një kupë me atë lëngun në ngjyrën e qelibarit, kur Hose Arkadio Buendia, duke e hapur rrugën me bërryla mes turmës që po e ndiqte e nemitur atë veprim, arriti ta pyeste për Melhiadesin. Arixhiu e përfshiu me një vështrim misterioz dhe sakaq u shndërrua i tëri në një pellg zifti, të qelbur dhe avullues, mbi të cilin u ngrit pezull jehona e përgjigjes së tij.

- Melhiadesi ka vdekur.

I pikëlluar nga mandata, Hose Arkadio Buendia ngriu në vend, duke u munduar të mposhte dhimbjen, derisa turma e kureshtarëve u shpërnda për të ndjekur një tjetër mrekulli dhe pellgu i armenit fjalëpakë u avullua në hijë. Ca më vonë, disa arixinj të tjerë ia vërtetuan lajmin e kobshëm që Melhiadesi kishte vdekur në ranishtat e Singapurit nga një palë ethe të forta dhe që kufoma e tij ishte lëshuar në vendin më të thellë të Gjirit të Javës.

Për të dy djemtë ky lajm ishte krejt i papërfillshëm; ata mezi prisnin që babai t'i merrte tani dhe t'i çonte tek zbulimi aq i lënduar i Dijetarëve të Memfisit. Siç ishte shpallur, ky zbulim që ekspozuar në një çadër, e cila, në lashtësi, pat qenë gjoja e mbretit Solomon. Fëmijët këmbëngulën aq shumë, sa që Hose Arkadio Buendia e zgjidhi më së fundi qesen, duke paguar të tridhjetë *reales*¹ e hyrjes dhe duke i shpënë në mesin e çadrës, ku një vigan me gjoks leshtor e me kokë të rruar, me një alamet unaze bakri të shkuar tejpertej hundës e me vargonj të rëndë në kyçet e këmbëve, bënte roje pranë një sënduku piratësh. Sapo vigani e ngriti kapakun, nga sënduku vërshoi një gulç i acartë. Brenda ndodhej vetëm një kallëp shumë i madh e i tejdukshëm, i përshkuar nga damarë të panumërt, brenda të cilëve drita e mugët përthyhej në qindra yje të larmishëm. Duke e ditur fort mirë që djemtë po prisnin prej tij një përgjigje të menjëhershme, Hose Arkadio Buendia, në hutim e sipër, arriti të murmuriste vetëm këto fjalë:

- Ky është më i madhi diamant i botës!
- Jo, - e ndreqi arixhiu. – Ky është një akull!

Hose Arkadio Buendia, i turbulluar, e zgjati dorën drejt kallëpit të akullit, por vigani ia shtyu mënjanë.

- Për ta prekur, duhet të tundësh edhe pesë *reales* të tjera! – i tha.

Hose Arkadio Buendia ia pagoi. Pastaj vuri dorën mbi akull dhe e la disa minuta përmbi të, teksa zemra i rrihte si çekan nga frika dhe nga gëzimi që ndjeu gjatë prekjes së atij misteri. Pa ditur çfarë të thoshte, pagoi edhe dhjetë *reales* të tjera, që edhe djemtë të njiheshin me atë përvojë të mrekullueshme. Hose Arkadioja, djali më i madh, kundërshtoi ta prekte akullin, kurse vogëlushi Aureliano bëri një hap para, vuri dorën mbi të dhe e tërhoqi menjëherë.

- Po zien! – thirri ai i trembur.

Porse i ati nuk ia vari fare. I dehur nga ajo provë e qartë e mrekullisë, ai harroi në atë çast dështimet e sipërmarrjeve të tij të krisura si dhe kufomën e Melhiadesit, që u ishte hedhur përbindëshave të detit për t'ua shuar babëzinë e tyre të madhe. Pagoi edhe pesë *reales* të tjera dhe, duke e mbështetur dorën përmbi akull, bërtiti, a thua se po betohej mbi Dhjatën e shenjtë:

- Kjo është shpikja më e madhe e botës!

¹ Reale - lloj monedhe

13. Ç'cilësi të Hose Arkadio Buendias zbulojmë në këtë fragment? **1 pikë**
- A) Krenarinë,
B) Bujarinë,
C) Kuriozitetin,
D) Përkushtimin.
14. Pse Hose Arkadio e ka të vështirë në fillim të mësojë për fatin e Melhiadesit? **1 pikë**
- A) Melhiadesin nuk e njeh askush.
B) Melhiadesi i takon një fisi tjetër arixhinjsh.
C) Arixhinjtë nuk e kuptojnë gjuhën e tij.
D) Arixhinjve iu vjen keq t'i japin lajmin e dhimbshëm.
15. Si reagojnë dy djemtë e Hose Arkadios ndaj vdekjes së Melhiadesit? **1 pikë**
- A) Trishtohen ashtu si babai i tyre.
B) Janë indiferentë nga ajo që marrin vesh.
C) Frikësohen nga ideja e vdekjes së një njeriu.
D) Nuk e kuptojnë se çfarë do të thotë vdekje.
16. Kur autori thotë: *"I pikëlluar nga mandata, Hose Arkadio Buendia ngriu në vend"*, nënkupton se ai: **1 pikë**
- A) mbeti i shtangur pa fjalë.
B) filloi të qante me të madhe.
C) humbi ndjenjat nga tronditja.
D) u nervozua nga lajmi i keq.
17. Në cilën prej alternativave të mëposhtme është përdorur gjuha e figurshme? **1 pikë**
- A) Hose Arkadio Buendia e zgjati dorën drejt kallëpit të akullit.
B) I foli spanjisht për t'i ofruar një lloj shurupi që të bënte të padukshëm.
C) Vogëlushi Aureliano bëri një hap para, vuri dorën mbi të dhe e tërhoqi menjëherë.
D) Sapo vigani e ngriti kapakun, nga sënduku vërshoi një gulç i acartë.
18. Nisur nga konteksti, në fjalinë *"Duke e hapur rrugën me bërryla mes turmës që po e ndiqte e nemitur atë veprim"*, fjala e nemitur ka kuptimin: **1 pikë**
- A) e shqetësuar,
B) e habitur,
C) e ekzaltuar,
D) e interesuar.

19. Ç'marrëdhënie ka pasur mes Hose Arkadio Buendias dhe Melhiadesit? Shpjegoni përgjigjen tuaj duke e ilustruar me një shembull nga fragmenti.

3 pikë

---

20. Përse autori ka ndërthurur realen me fantastiken? Identifikoni dy momente të tilla në fragment.

3 pikë

21.

a) Çfarë nënkupton ardhja e arixhinjve në Makondo (vendi ku ndodh ngjarja)?

1 pikë

---

b) A mendoni se arixhinjtë janë ndryshe nga banorët e këtij vendi? Argumentoni mendimin tuaj.

2 pikë

---

22. Zbuloni dy karakteristika të stilit të Markezit në këtë fragment.

2 pikë

- _____
- _____

23. Çfarë ka të veçantë në faktin se akulli konsiderohet nga Hose Arkadio Buendia si shpikja më e madhe e botës? Ç'kuptojmë për vendin apo kulturën e tij nëpërmjet kësaj të veçante?

2 pikë

---

24. Analizoni mënyrën e rrëfimit në këtë fragment, veçanërisht pozicionin e narratorsit.

2 pikë
